

VYSOKÁ ŠKOLA
FINANČNÍ
A SPRÁVNÍ

II. SOUKROMÝ DŮCHODOVÝ PILÍŘ JE VÍC NEŽ ZTRACENÁ PŘÍLEŽITOST

Jaroslav Vostatek

Panelová diskuse Fontes Rerum / EH

26. 2. 2013

MAINSTREAMOVÁ PENZIJNÍ TEORIE 21. STOLETÍ

„Panevropský penzijní systém“ (Světová banka)

- **Základní pilíř: sociální starobní pojištění NDC s rezervním fondem (Švédsko)**
  - NDC = **nefinanční** příspěvkově definovaný systém
- **2 další podstatné pilíře (křídla):**
  - Sociální (solidární) pilíř
  - Dobrovolný soukromý pilíř
    - Podnikové penze
      - Tendence: transformace na příspěvky zaměstnancům na osobní penze
    - Osobní penze

„NOVÁ PENZIJNÍ ORTODOXIE“ (KONEC 20. STOLETÍ)

- **Makroekonomie:**
  - Nárůst úspor → investice → ekonomický růst = nesmysl
- **Rozvoj a zkvalitnění kapitálových trhů**
  - V rozvojových zemích? EU dnes: nesmysl
- **Vysoké investiční výnosy**
  - Poslední 3 desetiletí do 2007 (globalizace): **ano**
  - **Vysoké administrativní a další náklady: 30-50krát vyšší než ve veřejném systému?**
    - Snížit všemi možnými způsoby
  - Plné a zásadní přenášení investičního rizika na klienty = nesmysl
    - Diamond: leave investing to professionals
  - Sociální pojištění NDC/FDC: zvládne investiční riziko

FALEŠNÉ PRODEJNÍ ARGUMENTY

- **Stárnutí populace**
  - Trvalý růst důchodového věku v Česku podle předpokládaného stárnutí (2100: 75 let)
- **Vlády jsou nezodpovědné**
  - Ignorování selhání anuitních trhů, tržních analýz
- **Implicitní veřejný penzijní dluh**
- **Aaronovo pravidlo**
  - Mzdy v postkomunistických zemích by měly dohánět vysokopříjmové země
- **Diverzifikace produktů**
  - Vnucování DB veřejnému sektoru
  - Produkty I. a II. pilíře by neměly být srovnatelné?
  - 2 pojistné pilíře = jedna režie navíc

ČESKÉ „DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ“

- **Kombinace sociálního a pojistného pilíře**
  - **Financování: státní rozpočet**
    - „Důchodový účet“
      - Pravicové vlády: již 2 parametrické reformy, které měly systém „stabilizovat“ na desítky let dopředu
      - Krátce poté: opět velké schodky
    - „Pojistné důchodového pojištění“ = „důchodová“ daň
    - Výdaje státního rozpočtu na důchody – nástroj fiskální politiky?
  - **Zavedení II. pilíře: další podstatná komplikace produktu**
- **Paradigmatická reforma: nezbytnost**
  - **Sociální pilíř – financování ze státního rozpočtu**
  - **Pojistný pilíř: univerzální sociální pojištění – veřejná volba**
    - Ne: liberalismus
    - Ano: plná ekvivalence, financování: pojistné – **vyčlenění ze státního rozpočtu**

(NE)VÝHODNOST FONDOVÉHO SYSTÉMU (OPT-OUTU)

- **Metody:**
  - Porovnávání individuální výhodnosti za předpokladu jinak nezměněných podmínek
  - Mikrosimulační modely I. a II. pilíře pro různé typizované jedince za předpokladu nezměněných penzijních a fiskálních podmínek
  - Makroekonomické modely simulující dopady důchodové reformy: chybí
- **Problémy:**
  - Kvalita 1. českého pilíře: nejde o pojistný pilíř
    - Velmi problémový mix se sociálním pilířem
    - 2. pilíř jako nástroj redistribuce ve prospěch bohatších (cíl)
- **Vládní a provládní ekonomové: individuální výhodnost pro až 50 % jedinců – proč tak málo?**
  - Vysvětlení chybí (kromě příjmové redistribuce)
  - Média: převážně hra s čísly s využitím kalkulačky MPSV

SROVNÁVEJME SROVNATELNÉ PRODUKTY

- **Podstatný rozdíl mezi průběžným a fondovým systémem**
  - **Laická srovnání (Česko):**
    - **Fond se zhodnocuje, mzda neroste**
      - Nerespektování „Aaronova pravidla“
    - **Doba pojištění bez přerušení, žádná náhradní doby pojištění**
  - **Odborná srovnání (Česko):**
    - **Řada podstatných vstupních parametrů není:**
      - Publikována (např.: konverzní sazba při výpočtu důchodů)
      - Diskutována (např.: investiční výnosy)
        - » Citlivostní analýzy chybí
    - **Transformační náklady ignorovány nebo bagatelizovány**
      - Úhrada:
        - » Státní dluh: nepřichází v úvahu
        - » Okamžité snížení aktuálních vyplácených důchodů: přání liberálů
        - » Zvýšení DPH: rozložení nákladů na všechny
      - Negativní dopad na ekonomiku
- **Přímá srovnatelnost FDC produktů veřejného a soukromého sektoru: podstatný rozdíl v celkových nákladech**

PŘÍMÉ NÁKLADY NEZISKOVÝCH PENZIJNÍCH FONDŮ A ŽIVOTNÍCH POJIŠŤOVEN (NL)

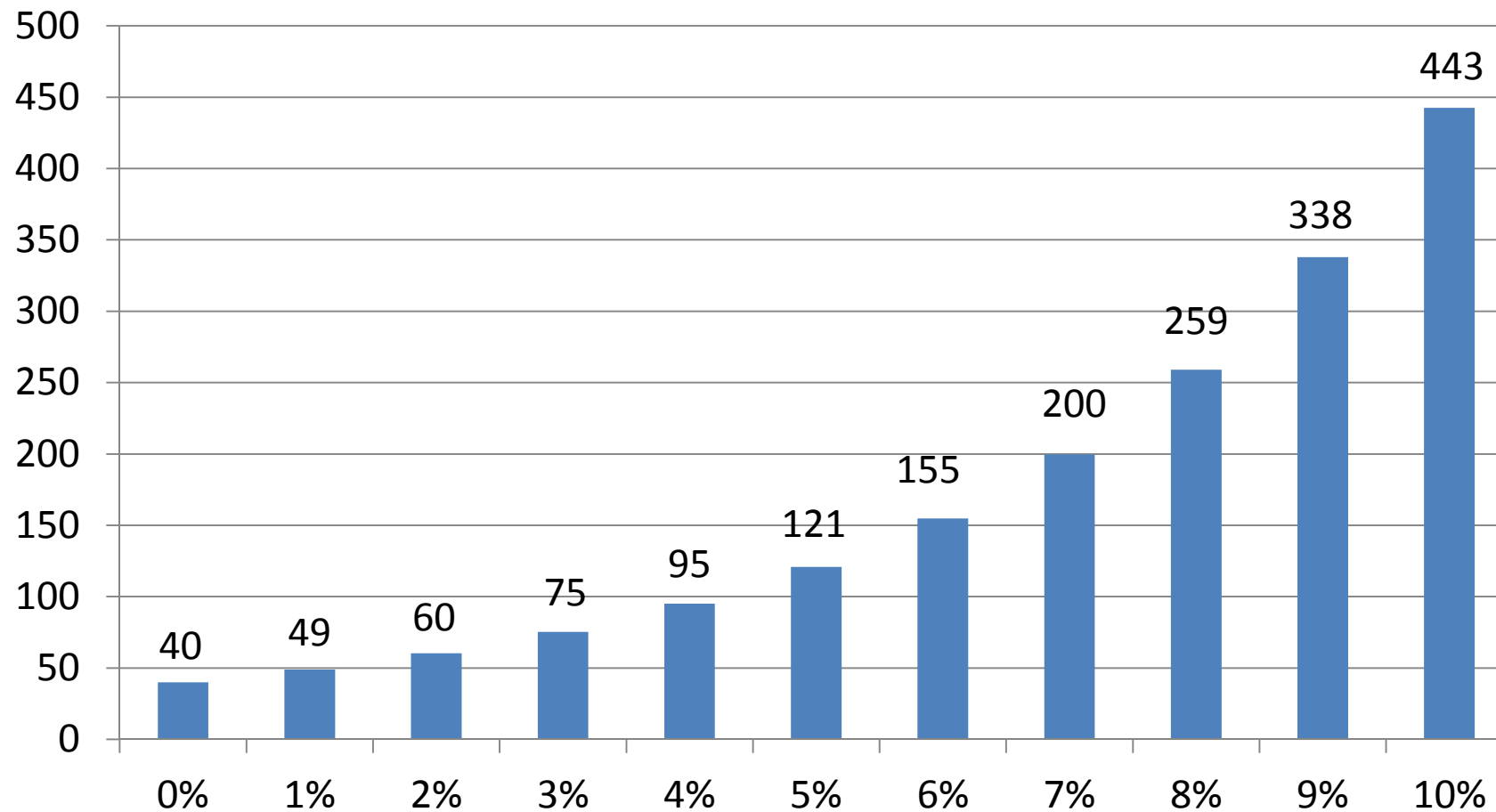
Es. Cost of pension funds vs Life Insurers
(Research of the Dutch Central Bank)

	Life insurers		Pension funds	
	% of contribution	% of assets	% of contribution	% of assets
Administative costs	12,9	1,27	4,4	0,15
Profit	11,0	1,08	-	-
Total	23,9	2,35	4,4	0,15

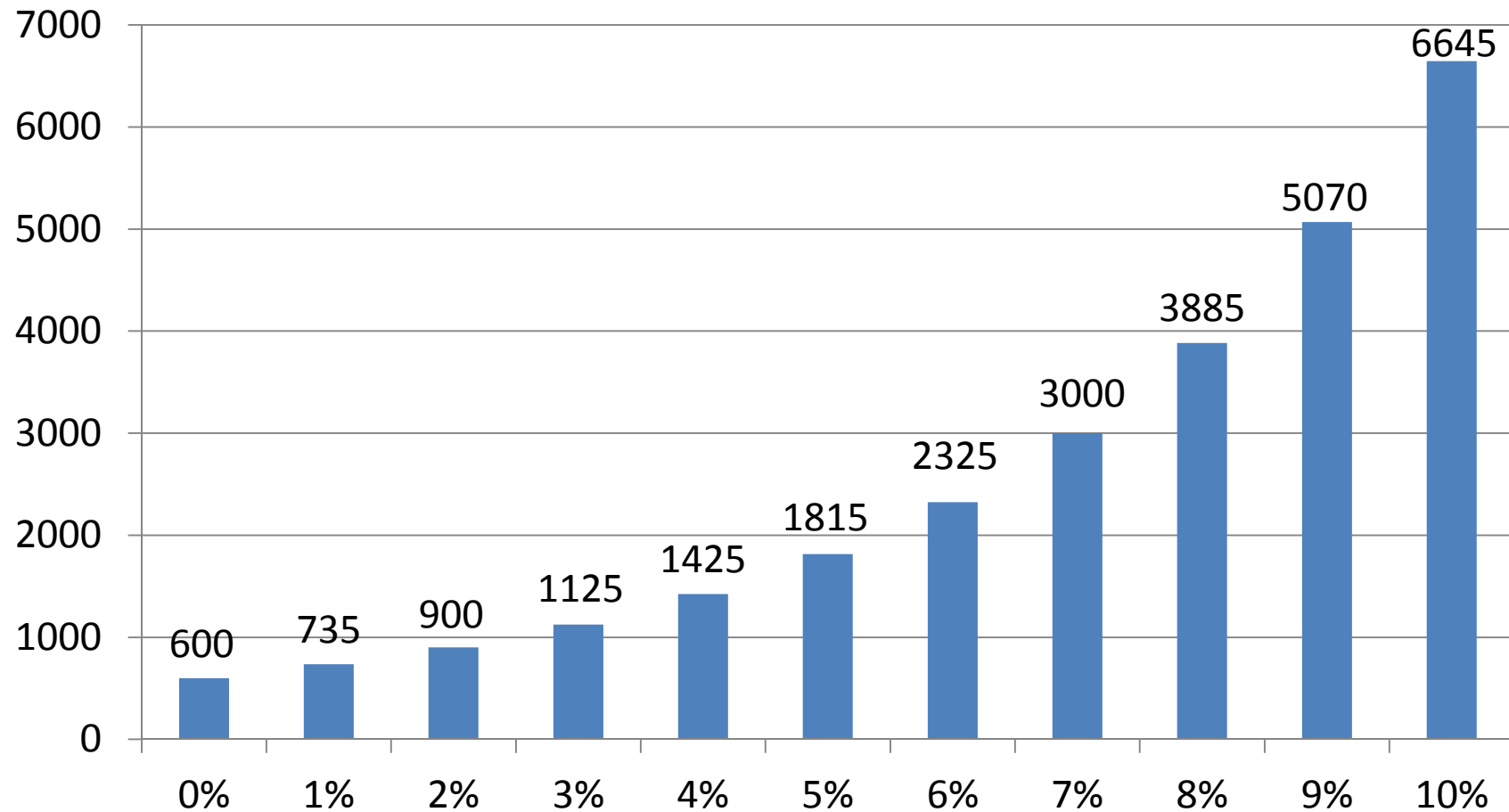
AEIP

STŘADATEL JAKO ARGUMENT PRO PRIVATIZACI ČI FDC?

5 % ZE MZDY 25 000 KČ MĚSÍČNĚ PO 40 LETECH (000' KČ)

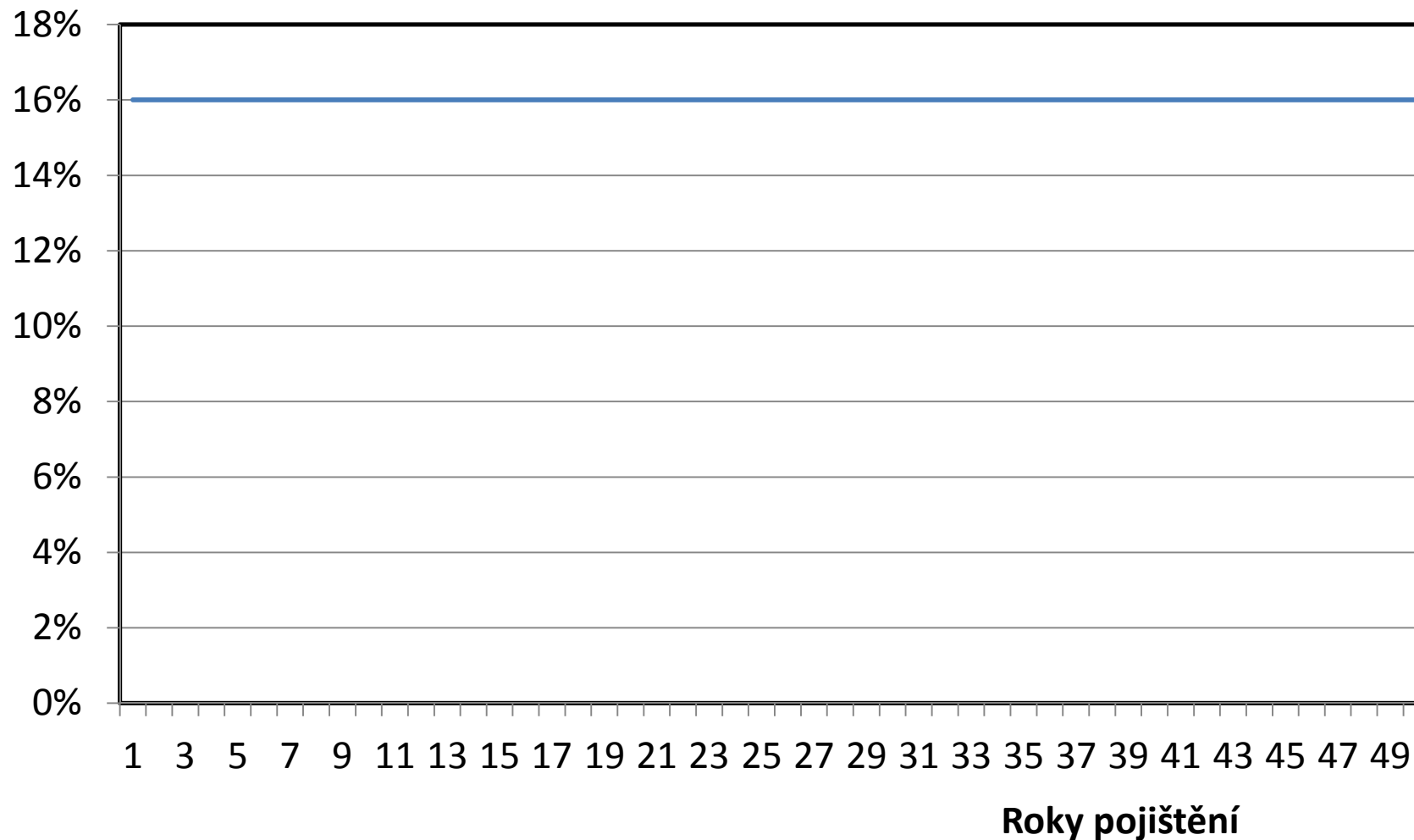

SROVNATELNÉ PRODUKTY

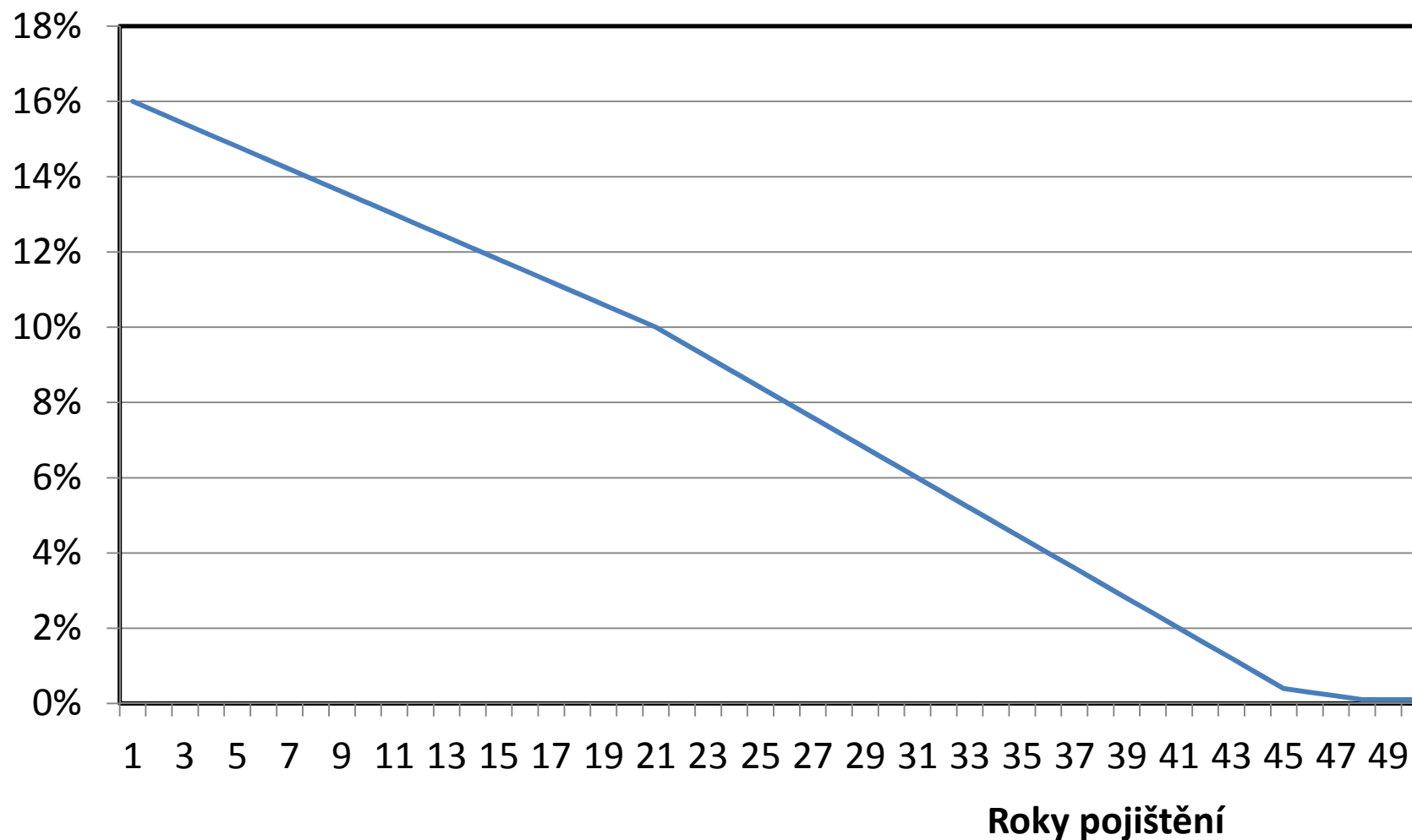
- **Cíl: „plná“ penze: čistý náhradový poměr cca. 40 %**
  - Péče o děti (a další náhradní doby) není zohledněna
- **Potřebné pojistné (% ze mzdy)**
  - NDC sociální pojištění 16 %
  - **FDC soukromé pojištění 12 %**
  - **FDC sociální pojištění 8 %**
- **Transformační náklady je nutno u nás přidat k:**
  - FDC soukromé pojištění (podstatně vyšší náklady)
  - FDC sociální pojištění
- **Dnešní hospodářská situace Česka vylučuje přechod k FDC (transformační náklady)**
  - Počkat na „přehřívání“ ekonomiky

VEŘEJNÉ PRŮBĚŽNÉ POJIŠTĚNÍ:

NDC (16 % Z MEZD)

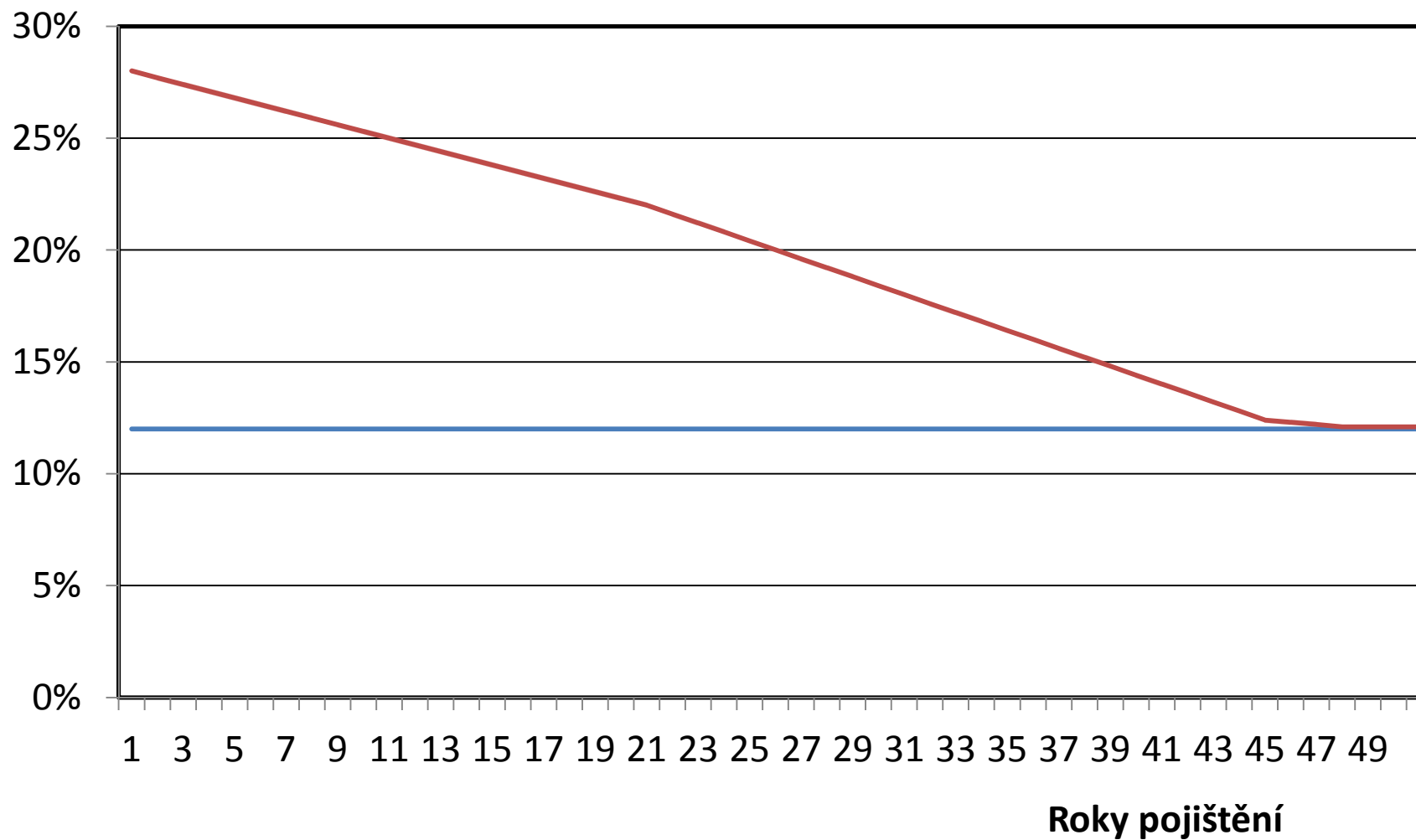
PŘECHOD NA FONDOVÝ SYSTÉM: TRANSFORMAČNÍ DAŇ (% Z MEZD)

POVINNÉ SOUKROMÉ SPOŘENÍ

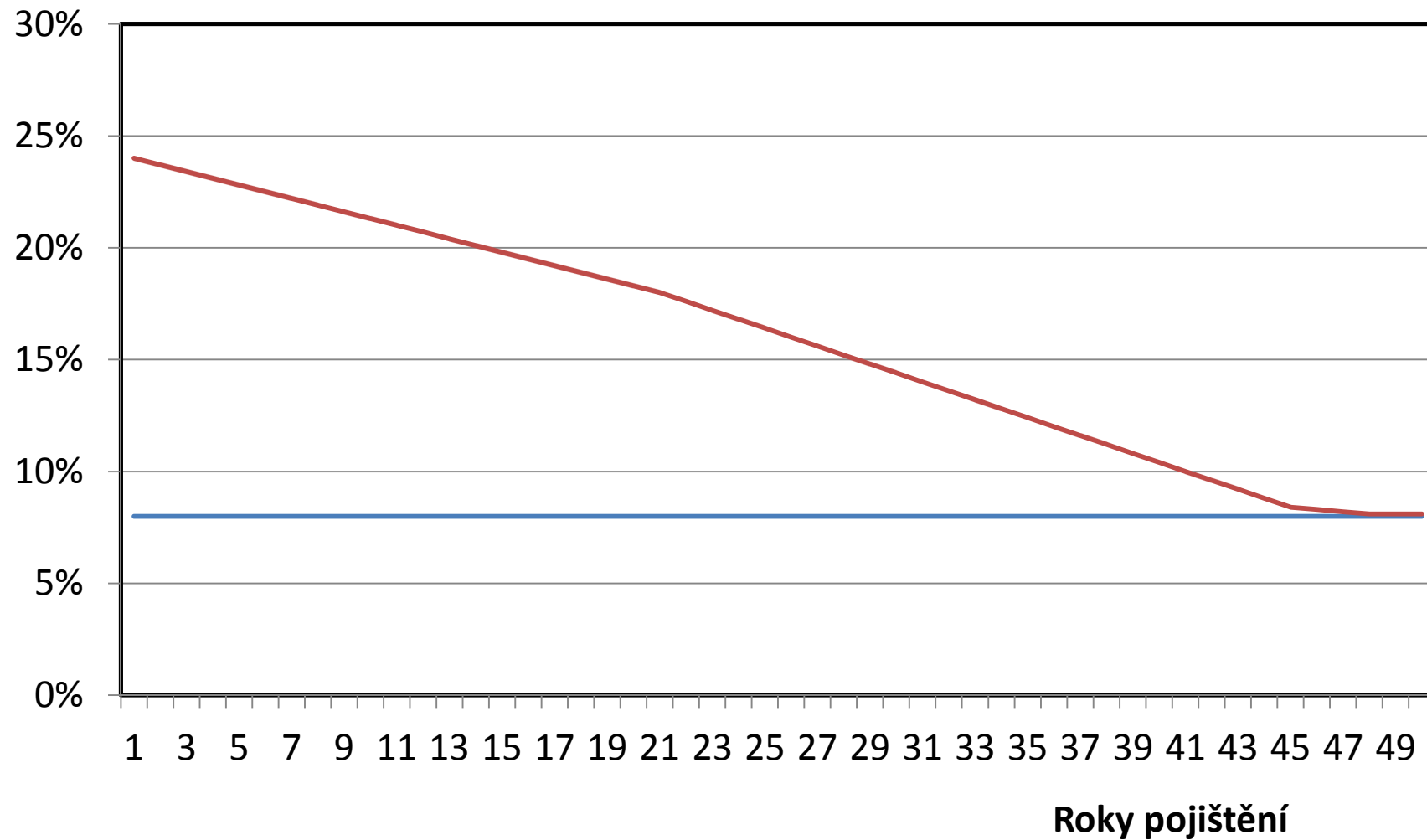
S TRANSFORMAČNÍ DANÍ (% Z MEZD)

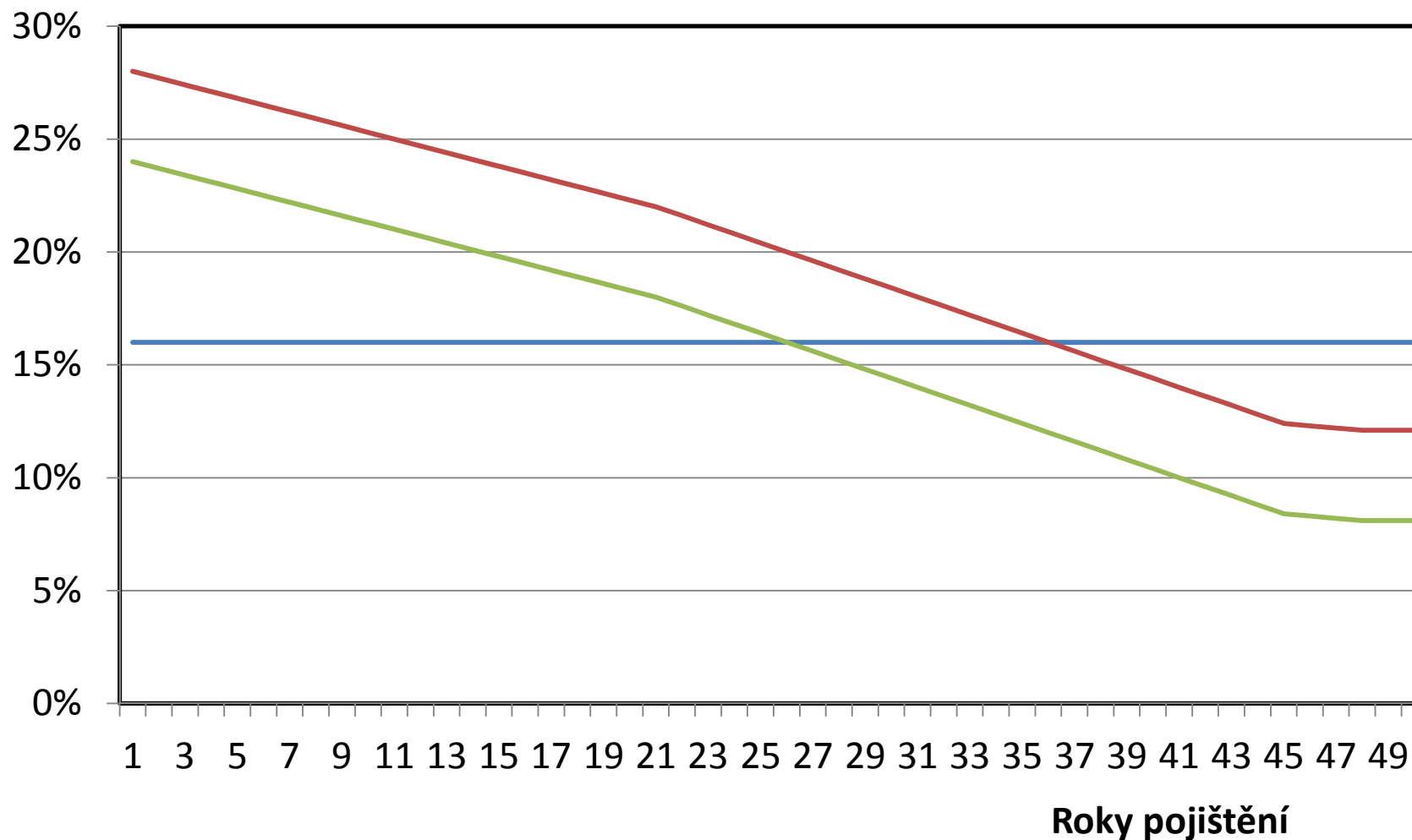
POVINNÉ VEŘEJNÉ SPOŘENÍ

S TRANSFORMAČNÍ DANÍ (% Z MEZD)

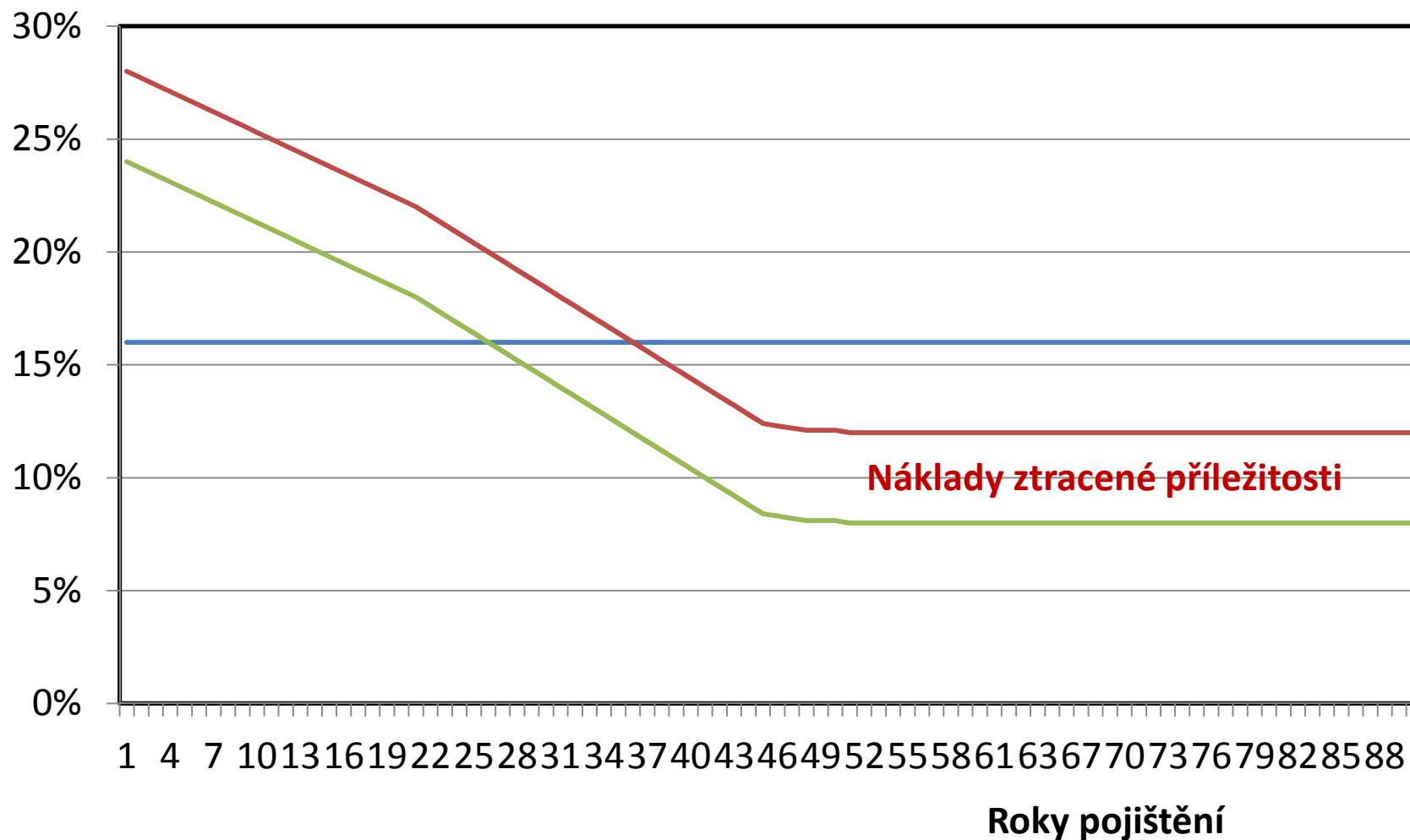

TRANSFORMACE NA NDC, SOUKROMÉ A VEŘEJNÉ FDC (% Z MEZD)

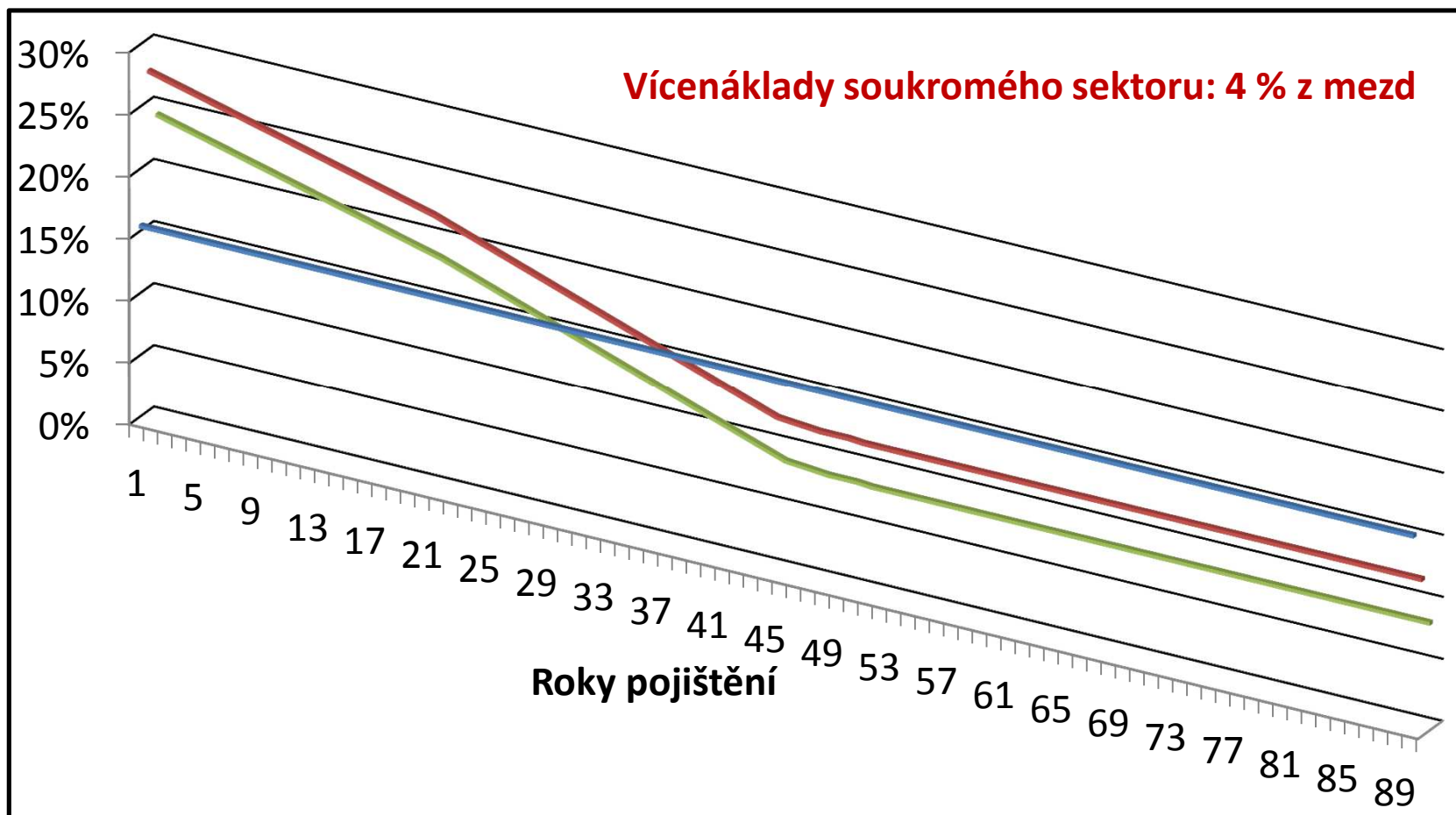

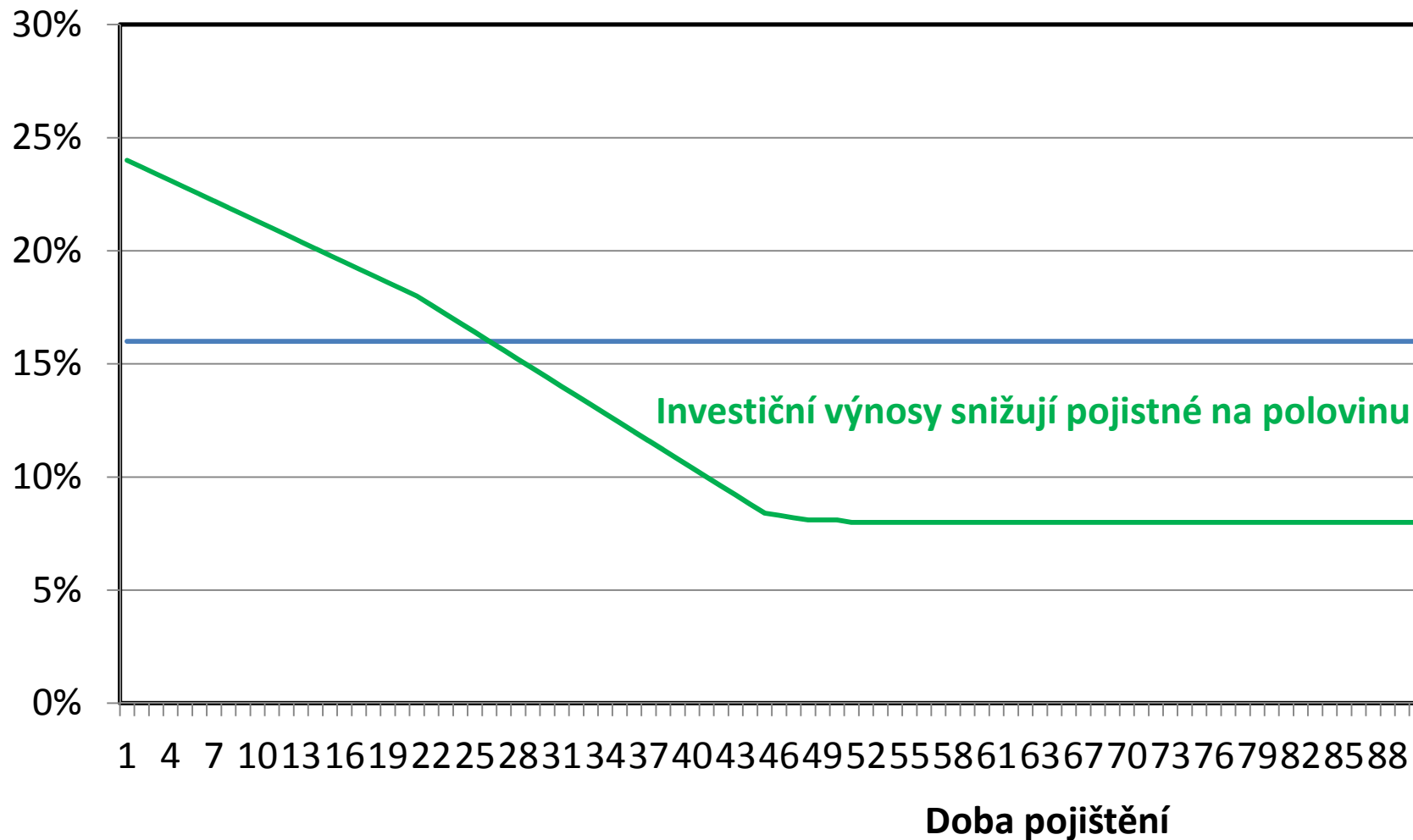
TRANSFORMACE NA **NDC**, **SOUKROMÉ** A **VEŘEJNÉ** FDC (% Z MEZD)

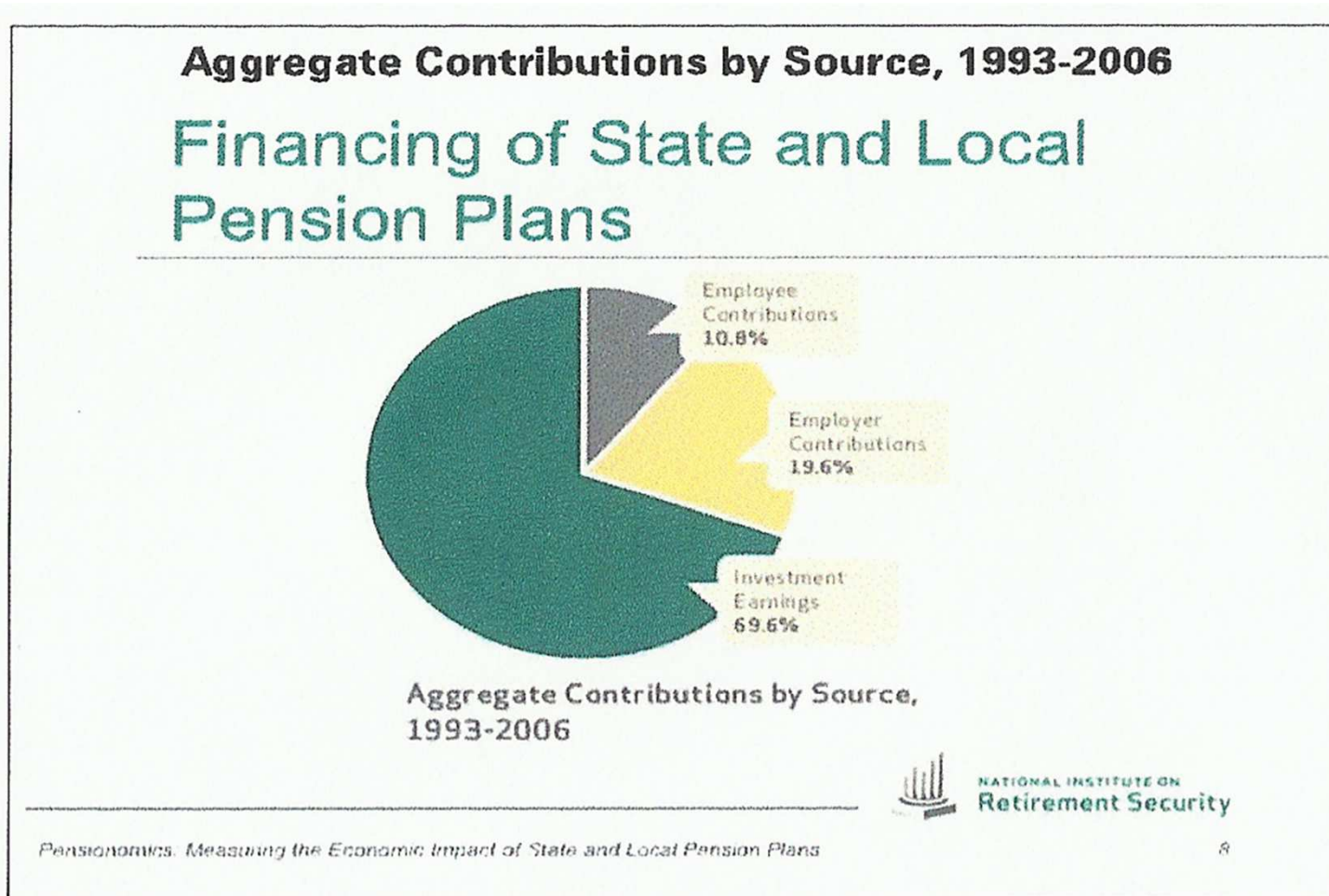
TRANSFORMACE NA **NDC**, **SOUKROMÉ** A **VEŘEJNÉ** FDC (% Z MEZD)

TRANSFORMACE NA NDC A VEŘEJNÉ FDC (% Z MEZD)

INVESTIČNÍ VÝNOSY „DĚLAJÍ DIVY“: 70 % PŘÍJMŮ VEŘEJNÝCH PENZIJNÍCH FONDŮ

DESATERO II. PILÍŘE (APF ČR)

- **Dáte 2 a dostanete 3.**
  - Žádný jiný spořicí produkt s tak vysokým státním příspěvkem neexistuje. Ve II. pilíři si spoříte 2 % z vlastní hrubé mzdy a k těmto dvěma procentům dostanete 3 % od státu.
    - 3 % ze mzdy je tedy dárek? = polopravda až lež
- **Dáváte míň státu, víc jde do vaší kapsy.**
  - Každý, kdo vstoupí do II. pilíře, odvede státu ze své mzdy o 3 % méně a tato 3 % si uloží na vlastní účet. Z peněz, které dnes zaplatíte státu na sociálním pojištění, se platí penze dnešních důchodců. II. pilíř tuto praxi částečně mění a dává vám možnost spořit část peněz na vlastní penzi.
    - Kašlete na dnešní důchodce, myslíte jen na sebe

DESATERO II. PILÍŘE (APF ČR)

- **I. pilíř vás na stará kolena neuživí.**
  - I přes to, že dnes nedokáže nikdo přesně spočítat výši penze, kterou budete dostávat od státu za 30 let ..., jisté je, že bude výrazně nižší, než jsou penze dnešní. Podle nejnovějších studií a odhadů zhruba o polovinu.
    - „Nejnovější studie a odhady“ = výmysl APF ČR
- **Díky II. pilíři ušetříte na daních.**
  - ... Odvody na důchodové pojištění ... jsou také daní... Ten, kdo vstoupí do II. pilíře, si tuto daň sníží. Státu dá místo 28 % jen 25 %. Ta zbývající 3 % spoří ve II. pilíři na svou vlastní penzi na vlastním penzijním účtu. Místo, aby je dal státu, nechá si je pro sebe. Navíc, tato 3 % nepodléhají žádnému zdanění a jsou vypočtena a odvedena rovnou z hrubé mzdy v plné výši.
    - Polopravda až pravda. 3 % podléhají dani z příjmů (superhrubá mzda). Nabádání k dodatečnému zdanění 3 % ze mzdy.

DESATERO II. PILÍŘE (APF ČR)

- Jak roste váš plat, tak rostou i vaše úspory ve II. pilíři.
  - Pokud vám ... roste plat, zvyšují se i odvody na sociální pojištění. Z toho, že platíte vyšší sociální pojištění, paradoxně sami nic nemáte, protože vše odevzdáváte dnešním seniorům. Ano, lidé s vyšším platem dnes dosáhnou na trochu vyšší důchod, ale růst výše důchodu není úměrný růstu platu... Pokud ale spoříte ve II. pilíři, odvádíte z vyšší mzdy více peněz na svůj vlastní účet...
    - Polopravda, výzva k sobectví („mezigenerační smlouva“ se nemusí dodržet!)
- Když ztratíte práci nebo jste na mateřské, tak do II. pilíře nic neplatíte.
  - ... V těchto životních situacích, kdy potřebujete každou korunu, do II. pilíře spořit nebudete a začnete opět, jakmile začnete standardně vydělávat.
    - Dojemná výhoda II. pilíře. Nic ale neplatíte ani do I. pilíře, přičemž náhradní doby pojištění vám budou zvyšovat státní důchod, aniž byste přispívali.

DESATERO II. PILÍŘE (APF ČR)

- Smrt ani exekuce neohrozí peníze v II. pilíři.
  - Pokud byste v průběhu spoření náhle zemřeli, jsou peníze, které jste naspořili ve II. pilíři, součástí dědického řízení a zůstanou vašim pozůstalým. V případě, že nespoříte na důchod ve II. pilíři a vše dáváte státu na výplatu dnešních penzí, nedostanou nic ani pozůstalí...
    - **Polopravda. Ignorují se pozůstalostní důchody. „Dědění“ není zadarmo.**
- Z II. pilíře nelze vystoupit.
  - Pokud se už jednou rozhodnete do II. pilíře vstoupit, není možné ho opustit. Jestli je to dobře nebo špatně, záleží na úhlu pohledu. Pro někoho to může být pomoc, protože ví, že jinak nedokáže peníze ušetřit. Je to stejné jako u I. pilíře, ani z něho nelze vystoupit a i on má za cíl zajistit, abyste peníze opravdu pravidelně spořili a v důchodu vám pak nezbyly oči pro pláč.
    - **Polopravda. Účelem I. pilíře není spoření.**

DESATERO II. PILÍŘE (APF ČR)

- Sami rozhodujete o možných výnosech, míře rizika i výši poplatků.
  - Fondy II. pilíře .. mají přesně stanovené investiční strategie, mezi kterými si můžete vybrat podle toho, jestli preferujete opatrné konzervativní investování, nebo jestli budete raději riskovat, aby byl výnos vyšší. U každé ze strategií se liší míra rizika i výše poplatků.
    - **Polopravda. Většina pojištěnců je inertní, o investování nemá zájem. Zbytečné zvýšení nákladů.**
- OSVČ mohou vstoupit stejně jednoduše jako zaměstnanci.
  - I u osob samostatně výdělečně činných platí výhodný model 2+3 – tedy 2 jednotky dáte ze svého a 3 vám přidá stát.
    - **Opakování 1. příkázání. Polopravda až lež.**

(NE)VÝHODNOST VSTUPU DO ČESKÉHO II. PILÍŘE

- **Výpočty individuální efektivity opt-outu 2012**
  - Ignorování transformačních nákladů
  - Zneužívání špatného produktu veřejného penzijního systému
  - Zatajování mnoha parametrů výpočtů
  - Používání nadsazených investičních výnosů a podsazené dynamiky mezd při výpočtech (prognózách)
  - Vydávání negativ soukromého produktu za pozitiva (dědictví, výběr druhu plnění)
- **Realistické hodnoty parametrů by omezily interval „výhodnosti“ na 10. příjmový decil**
- **Realistický výdělkový strop pro placení pojistného (125-200% PM) by eliminoval výhodnost opt-outu pro 10. příjmový decil**

ZÁVĚRY

- **Ukončit II. pilíř jako zcela**
  - Neefektivní produkt
  - Asociální nástroj
- **I. pilíř rozdělit na:**
  - **Sociální pilíř**
    - Náhradní doby řešit samostatně
  - **Pojistný pilíř NDC (základní penzijní pilíř)**
    - **Dlouhodobě udržitelné pojistné podle potřeb NDC**
      - Výdělkový strop 125-200 % $\emptyset$ celostátní mzdy
      - Placení pojistného: jen zaměstnavatel (prohodit se zdravotním pojištěním)
    - **Začít vytvářet rezervu na demografické výkyvy**

Děkuji za pozornost

jaroslav.vostatek@vsfs.cz

jvostatek@volny.cz